

Насильство в сім'ї є грубим порушенням прав людини.

Кожна людина має право на захист від насильства в сім'ї незалежно від віку, статі, національної та релігійної приналежності, сексуальної орієнтації, стану здоров'я та інших підстав дискримінації.

Кожна людина, яка вчиняє насильство в сім'ї, несе кримінальну, адміністративну або цивільну відповідальність. Насильство в сім'ї може бути злочином.

Насильство в сім'ї – це свідоме поведінка, яка спрямована на отримання влади та контролю над іншими. Кривдник ретельно обирає тактику: нищить майно, погрожує насильством або погрожує дітям, спрямовує агресію на певних осіб, у певний час та у певному місці, як правило, не проти начальника чи перехожих.

Вживання алкоголю та наркотичних речовин не є головними причинами насильства в сім'ї. Алкоголь та наркотики часто пов'язані з насильством в сім'ї. Але багато чоловіків, які б'ють своїх дружин, не зловживають алкоголем.

Насильство в сім'ї – це проблема, яка поширена як у віддаленій сільській місцевості, так і великих містах; вона не є наслідком бідності або низького рівня освіти.

Жінка, яка зазнала насильства, має багато причин продовжувати стосунки, що супроводжуються насильством. Часто жінці нема куди піти, вона може не мати джерел фінансового забезпечення, відчувати страх бути засудженою родичами, друзями, громадою або страх реалізації погроз завдати їй (й дітям) шкоди; не залишати чоловіка через емоційні або релігійні причини.

Насильство в сім'ї – не особиста проблема, вона стосується суспільства. Мовчання громади, відсутність реагування ОВС та програм допомоги жертвам насильства в сім'ї збільшують кількість випадків насильства, в т.ч. з летальними наслідками. Жертви або свідки насильства зазнають психологічних травм, які позначаються на їхній професійній діяльності та соціальному житті. Жертви згодом можуть також вдатись до насильства з метою самозахисту і потрапити до в'язниці за вбивство.

Реагування на випадки насильства в сім'ї не повинно залежати від активності лише постраждалих.

Пріоритетом запобігання насильству в сім'ї є безпека потерпілих.

Проект співфінансується Європейським Союзом
та Програмою розвитку ООН (ПРООН).
Проект виконується ПРООН

<http://gender.undp.org.ua>

ПРОГРАМА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ПРАВ ЖІНОК В УКРАЇНІ

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ

Стоп насильству!

УДК 364.63-027.553:351.74](072)

ББК 67.401.213я7

П83

ISBN 978-966-2333-31-2

**Протидія насильству в сім'ї: пам'ятка для дільничного
інспектора міліції / Упорядник О. Уварова /
Заг. ред. С. Павлиш. – Запоріжжя: Друкарський світ,
2011. – 64 с.**

Дизайн та верстка:
Петрусенко О.С

Дизайн обкладинки:
Петрусенко О.С

Підписано до друку 20.12. 2011 р.

Формат 170 x 240 мм

Друк офсетний

Гарнітура: Myriad Pro

Папір офсетний

Умовн. друк. арк. 32960

Наклад 4000 прим.

Замовлення № д201211-4

Програма розвитку ООН
01021, м. Київ, Кловський узвіз, 1
Тел.: +38 (044) 253-93-63

Друк: ТОВ «Друкарський світ»
69068, Запоріжжя, вул. Кругова, 165
Тел.: +38 (061) 289-90-90

ДЛЯ НОТАТОК

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ

УДК 364.63-027.553:351.74](072)
ББК 67.401.213я7
П83

**Протидія насильству в сім'ї: пам'ятка для дільничного інспектора міліції / Упорядник
О. Уварова / Заг. ред. С. Павлиш – Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 64 с.**

ISBN 978-966-2333-31-2

Дана публікація являє собою посібник, в якому коротко викладено інформацію, поради та методики, які повинні допомогти дільничним інспекторам міліції у їхній практичній роботі з виявлення та профілактики насильства в сім'ї. Незважаючи на те, що пам'ятка розрахована на дільничних інспекторів міліції, нею можуть користуватись й ін. працівники органів внутрішніх справ, які здійснюють виїзди на виклики щодо сімейних конфліктів. Вміщена у пам'ятці інформація сприятиме кращій документації випадків насильства та, власне, профілактиці насильства.

Цю пам'ятку розроблено на основі матеріалів Г. Христової та О. Кочемировської в рамках реалізації «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» – проекту, який впроваджує Програма розвитку ООН (ПРООН) в Україні за підтримки Європейського Союзу. Думки, висновки та рекомендації належать авторам та упоряднику і не обов'язково відображають погляди ЄС, ПРООН, інших організацій та закладів системи ООН.

Програма розвитку ООН (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку, організацією яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя. Ми співпрацюємо з 166 країнами світу, допомагаючи їм знаходити власні шляхи розв'язання глобальних та національних проблем в галузі людського розвитку. Покращуючи свої власні можливості, вони мають змогу використовувати досвід та знання співробітників ПРООН та широкого кола наших партнерів. В Україні чотири головні сфери нашої діяльності в галузі розвитку зосереджуються на демократичному врядуванні; подоланні бідності, досягненні процвітання та українських Цілей розвитку тисячоліття; місцевому розвитку та гарантуванні безпечного середовища для людського розвитку; на енергетиці та навколишньому природному середовищі. В кожній з цих тематичних сфер ми намагаємося забезпечити баланс між впровадженням заходів щодо розробки політико-правових документів, аналітично-дорадчою діяльністю, заходами з поліпшення спроможності наших національних партнерів та окремими пілотними проектами. ПРООН впроваджує свою діяльність в Україні з 1993 року.

Європейський Союз (ЄС) – це родина демократичних країн Європи, які працюють разом для покращення життя своїх громадян і для розбудови кращого світу. До ЄС входять 27 держав: 27 різних націй вирішили разом творити своє майбутнє. За понад 50 років розширення ЄС вони разом побудували зону миру, стабільності, прогресу та солідарності. Європейський Союз є моделлю вирішення конфліктів і встановлення дружніх відносин шляхом тісного співробітництва з метою досягнення спільних цілей, зберігаючи при цьому національний суверенітет та територіальну цілісність. Але ЄС займається не лише своїми внутрішніми питаннями: він прагне поділитися своїми надбаннями і цінностями з країнами та людьми поза власними кордонами. Європейська Комісія є виконавчим органом влади ЄС. Її очолюють 27 Комісарів, які представляють інтереси Європейського Союзу в цілому. Представництво Європейської Комісії в Україні (тепер представництво Європейського Союзу) було відкрито в Києві в 1993 року і є одним з понад 120 Представництв у світі. Представництво в Києві сприяє політичним та економічним зв'язкам між Україною та Європейським Союзом, роз'яснює та інформує про окремі аспекти політики ЄС та бере участь у впровадженні програм співпраці Європейського Союзу.

Видання не призначено для продажу.

© ПРООН в Україні, 2011

ISBN 978-966-2333-31-2

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК**ЗМІСТ**

Насильство в сім'ї: поняття, види, прояви	4
Алгоритм дій дільничного інспектора міліції у випадку отримання заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї.....	7
Ознаки, що притаманні жінкам, які тривалий час потерпають від насильства в сім'ї.....	11
Ознаки, що притаманні дітям, які тривалий час потерпають від насильства в сім'ї.....	13
Індикативна методика виявлення насильства стосовно жінок.....	16
Індикативна методика виявлення насильства стосовно дітей.....	20
Відповідальність за злочини, що вчинені стосовно членів сім'ї та є проявом насильства в сім'ї.....	30
Засоби адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї.....	40
Загальна схема перенаправлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї.....	42
 Додатки:	
Додаток 1. Спеціальна картка обліку факту вчинення насильства в сім'ї.....	43
Додаток 2. Направлення на проходження корекційної програми.....	45
Додаток 3. Захисний припис.....	46
Додаток 4. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.....	47

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ПРОЯВИ

Насильством в сім'ї визнаються будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю (ст.1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»).

- **Фізичне насильство** – умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних пошкоджень, а також умисне позбавлення свободи, житла, їжі, одягу та інших нормальних умов життя, що може призвести постраждалу (постраждалого) до смерті, викликати порушення фізичного і психічного здоров'я, нанести шкоду його честі й гідності. Фізичне насильство – це *нанесення тілесних ушкоджень* (побиття, викручування рук, смикання, ляпаси, щипки, шмагання спроби придушення; смикання волосся; кусання; хапання; катування; мордування та ін., в тому числі із застосуванням будь-яких предметів), *погроза нанести тілесні ушкодження*, у тому числі із застосуванням зброї чи інших предметів (ремін, палка, праска, ін.); *фізична ізоляція* дружини, утримання її на обмеженому просторі (замкнення у коморі або кімнаті, приковування до батареї тощо); *відмова надати медичну допомогу*, в тому числі заборона звертатись до лікарів, відмова надати жінці допомогу, коли вона хвора або вагітна; полишення жінки в небезпечному місці.

- **Сексуальне насильство** – протиправне зазіхання одного члена сім'ї на статеву недоторканність іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру стосовно неповнолітнього члена сім'ї. Фактично, це секс без обопільної згоди (в тому числі, неприродні, хворобливі або садистські статеві зносини, що мають характер збочень), із застосуванням фізичної сили, погроз, залякування, насильницьке заподіяння статевого акту, після побоїв, застосування сексу як засобу приниження, зневаження та образи; приневолювання жінки одягатися надмірно сексуально всупереч її бажанню; постійна образа словами сексуального характеру, які мають зневажливий, «брудний», непристойний зміст (постійне вживання таких висловів як «повія», «фригідна», нецензурних висловів тощо); змушення до порнографічних дій та проституції).

- **Економічне насильство** – навмисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна або засобів, на які потерпілий має передбачені законом права, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного або психічного здоров'я. Найхарактернішими різновидами економічного насильства є заборона працювати та отримувати прибутки з джерел, інших, ніж від членів родини; жорстке визначення сфер праці для члена родини; примус батьками або піклувальниками неповнолітніх до праці або жебрацтва; примус працювати, незважаючи на об'єктивні обставини, що унеможливають працевлаштування (стан здоров'я тощо); примус до протиправних дій в економічній сфері; позбавлення та/або погроза позбавлення житла і грошового утримання; існування за рахунок іншого члена родини проти його бажання та/або незважаючи на його злиденні статки. Зокрема, економічне насильство щодо жінок фіксується, коли жінка вимушена постійно просити гроші в чоловіка та звітуватися перед ним щодо всіх видатків (або їх більшої частини), незважаючи на розмір власного заробітку; існує прискіпливий контроль над витратами жінки, присвоєння її коштів та заробітків; чоловік має кошти, які може витратити на власний розсуд, водночас жінка не має такої можливості; існує «економічна» критика жінки (звинувачення в утриманстві, приниження значення її роботи, в тому числі

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

хатньої, та заробітку, якщо вона працює); жінці заборонено вчитися, працювати, просуватися кар'єрними сходами; наявні погрози економічного характеру (позбавити житла, життєво важливих речей, вигнати з дому або навпаки, не пустити до оселі тощо).

- **Психологічне насильство** – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом: словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно викликається емоційна непевність, нездатність захистити себе, і може наноситися або наноситься шкода психічному здоров'ю. В даному випадку мова ведеться про ігнорування почуттів жінки, її переконань, знуцання з її віросповідання, національної, расової та класової приналежності або походження, публічна образа, принижуючі гідність висловлювання та діяння, коли жінці докоряють буквально за кожний вчинок, критикують її особистість, ображають брутальною лайкою. Подібне насильство може відбуватись взагалі без слів – за допомогою міміки, пози, поглядів, жестів, інтонації, коли особу тримають в атмосфері залякування, особливо, якщо в попередньому досвіді подружніх стосунків траплялись епізоди фізичного або сексуального насильства (наприклад, жінка з острахом чекає на повернення чоловіка з роботи, оскільки він має звичку бити чи лаяти її, якщо в нього «трапився тяжкий день»).

Тактика осіб, які вдаються до насильства, включає:

- **Залякування** шляхом виразу обличчя, поглядів, дій, жестів, нищення речей, майна, жорсткої поведінки стосовно домашніх тварин, демонстрація зброї.
- **Емоційна жорстокість**, коли чоловік принижує жінку, примушує її погано думати про себе, принижує її, примушує її думати, що вона психічно невірноважена або хвора, грає у психологічні ігри, примушує її відчувати власну провину.
- **Ізоляція**, коли є спроби контролювати те, що робить жінка, дивиться, з ким спілкується, що читає, куди ходить, обмежувати її соціальне життя, вдаватися до ревностів для виправдання власних дій.
- **Применшення, заперечення та звинувачення**, коли чоловік зменшує реальні наслідки образи та насильства, не приймає переживання жінки серйозно, стверджує, що насильства не було, перекладає вину за насильство на жінку, говорячи, що вона його спричинила.
- **Використання дітей** шляхом примусу відчувати провину за дітей, використання дітей для маніпуляцій, передача через дітей повідомлень, погрози забрати у жінки дітей.
- **Використання привілеїв чоловіка** в ситуаціях ставлення до жінки, як до служниці, прийняття особисто усіх рішень, поведінка «господаря замку», визначення ролей та жінки.
- **Економічний тиск**: чоловік заважає жінці шукати роботу чи продовжувати працювати, примус звітувати про кожну витрачену копійку; виділяти певну обмежену суму на витрати, примус до випрошування грошей, відбирання коштів, приховування від жінки прибутку родини, обмеження до ступу до сімейного бюджету.
- **Використання примусу та погроз**: чоловік погрожує скривдити або кривдить жінку, погрожує полишити її, вкоротити собі віку, повідомити про неї соціальним службам, примушує її відмовитися від висунутих обвинувачень, примушує її вчиняти незаконні дії.

Члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання (ст.1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»).

Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах не заборонених законом, і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства (ст.3 Сімейного кодексу України від 10.01.2002 №2947-111).

Насильство в сім'ї можуть вчиняти:

- один з подружжя (жінка або чоловік) (у разі вчинення насильства стосовно іншого з подружжя);
- батьки (мати, батько) (у разі вчинення насильства стосовно дитини (дітей);
- брати й сестри;
- дід (баба) (у разі вчинення насильства стосовно онуків (онука);
- вітчим (мачуха) (у разі вчинення насильства стосовно іншого, до пасинка (падчерки);
- усиновитель та всиновлена особа;
- опікун або піклувальник та особи, які перебувають під опікою чи піклуванням (у разі вчинення насильства в сім'ї стосовно осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням);
- особи, які проживають однією сім'єю, перебувають у фактичних шлюбних стосунках, але шлюб між ними не зареєстровано у встановленому законом порядку;
- інші родичі прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

АЛГОРИТМ ДІЙ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ У ВИПАДКУ ОТРИМАННЯ ЗАЯВ
ТА ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

- приймає заяви чи повідомлення від жертв насильства в сім'ї, інших членів сім'ї, родичів, сусідів, громадських організацій інших осіб, яким відомі факти про вчинення сімейного насильства;
- прийом, облік і розгляд заяв та повідомлень здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї (п.2.1. Наказу МВС України «Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються» 14.04.2004 №400-2004 – тим органом внутрішніх справ, до якого надійшло звернення чи повідомлення):
  - 1) у разі необхідності надають потерпілому або правопорушнику першу медичну допомогу, викликають бригаду швидкої медичної допомоги;
  - 2) при безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини чи інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу у вилученні їх із сім'ї та направленні до спеціалізованих установ, що надають допомогу особам, які опинилися у складних життєвих обставинах;
  - 3) протягом трьох днів інформують відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадках жорстокого поводження з дитиною чи вчинення стосовно неї насильства – службу у справах дітей; у разі встановлення в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину, рішення приймається відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України, а у випадку встановлення ознак адміністративного правопорушення – відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- заява може бути усною чи письмовою;
- заява одразу після надходження до служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ реєструється в Журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (ЖРЗПЗ).

Розглядають заяву не більше, ніж протягом 3 днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не довше семи календарних днів, для чого:

- вживають заходів щодо припинення насильства, відвідують родину за місцем проживання, опитують окремо учасників сімейного конфлікту, свідків;
- повідомляють членів сім'ї про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;
- відвідання сім'ї може бути здійснено дільничним інспектором міліції у складі комісії, створеної відповідно до пункту 10 Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 №616, про що складається акт *з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення*;
- у разі отримання заяви не від жертви сімейного насильства, запитує її згоду на вжиття заходів із запобігання насильству в сім'ї;
- така згода не вимагається, якщо жертвою насильства в сім'ї є дитина або недієздатна особа, згода жертви також не вимагається для підготовки дільничним адміністративних матеріалів та притягнення кривдника до адміністративної відповідальності;

- повідомляє жертв насильства про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатись;
- направляє жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для жертв такого насильства;
- за наявності безпосередньої загрози життю, здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, вживає заходів щодо ліквідації цієї загрози;
- виносить кривднику за місцем проживання офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;
- складає відносно кривдника адміністративний протокол за статтею 173-2 КУпАП;
- якщо неможливо скласти адміністративний протокол на місці вчинення правопорушення, тобто за місцем спільного проживання кривдника та жертви сімейного насильства, доставляє порушника в міліцію для складання адміністративного протоколу за статтею 173-2 КУпАП;
- у разі необхідності припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпано інші заходи впливу, здійснює *адміністративне затримання* особи, яка вчинила насильство в сім'ї, до часу розгляду справи суддею;
- заповнює спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї, яку передає начальникові відділу (відділення) дільничних інспекторів міліції;
- спеціальна картка обліку факту вчинення насильства в сім'ї зберігається в накопичувальній справі, а її копія у триденний строк направляється до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках вчинення насильства в сім'ї стосовно неповнолітнього чи недієздатного – також до служби у справах дітей та до органу опіки та піклування;
- ставить кривдника на профілактичний облік в міськрайоргани внутрішніх справ;
- інформує жертву насильства в сім'ї про результати розгляду її заяви щодо насильства в сім'ї;
- відстежує направлення адміністративної справи до місцевого суду для розгляду справи про адміністративне правопорушення за ст. 173-2 КУпАП;
- сприяє тому, щоб особу, яка вчинила насильство в сім'ї, було доставлено до суду для розгляду справи про адміністративне правопорушення;
- в подальшому здійснює контроль та профілактичні заходи за місцем проживання кривдника (відвідування сім'ї, роз'яснювальна робота, ін.).

У випадку, якщо кривдник вже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї:

- вирішує питання про винесення кривднику захисного припису та погодження його з начальником органу внутрішніх справ та прокурором;
- контролює виконання вимог захисних приписів;
- обов'язково направляє кривдника для проходження корекційних програм, про що повідомляє його під розписку;
- в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми;
- якщо до ОВС надходить інформація щодо невідвідання особою корекційної програми, вживає заходів, передбачених ст.173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

За заявами і повідомленнями про злочини, що є приводом для порушення кримінальної справи, згідно з вимогами КПК України органи внутрішніх справ не пізніше триденного строку приймають одне із таких рішень:

- про порушення кримінальної справи;
- про відмову в порушенні кримінальної справи;
- про передання заяви чи повідомлення за належністю, про що особа, яка прийняла одне із зазначених рішень, письмово повідомляє заявника.

У випадку, якщо у жертви наявні ознаки тілесних ушкоджень:

- видають направлення на проходження судово-медичної експертизи для встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень (СМЕ);
- проводить збір інших необхідних для справи матеріалів (характеристика, довідка про судимість, ксерокопія паспорта тощо);
- у разі, якщо виявлені ознаки злочинів, крім заподіяння умисних легких тілесних ушкоджень та здійснення побоїв та мордувань, які не спричинили тілесних ушкоджень, або самоуправства, яким заподіяно шкоду правам та інтересам інших членам сім'ї, орган внутрішніх справ порушує кримінальну справу, збирає докази, проводить дізнання та досудове слідство або передає за підслідністю прокуратурі в порядку, передбаченому Кримінально-процесуальним кодексом України.

У випадку, якщо в діях кривдника наявні ознаки злочинів, передбачених:

- 1) *ст.125 Кримінального кодексу України – умисне легке тілесне ушкодження*, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності;
  - 2) *ч.1 ст.126 Кримінального кодексу України – побої і мордування*, тобто умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень;
  - 3) *ст.356 Кримінального кодексу України – самоправство*, тобто самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оспорується членами сім'ї, якщо такими діями була заподіяна значна шкода їх інтересам;
- орган внутрішніх справ виносить постанову про відмову в порушенні кримінальної справи;
  - жертві сімейного насильства роз'яснює можливість звернутися до суду зі скаргою «приватного звинувачення»;
  - доводить до відома потерпілого, що при поданні скарги членом сім'ї до суду жертва не сплачує жодного мита або судових зборів, однак для юридично правильного складання такої скарги може знадобитися допомога адвоката;
  - роз'яснює, що скарга до суду оформлюється в порядку, передбаченому ст. 27 КПК України та відповідно до ст.251 (особливості досудового розгляду в справах, які порушуються за скаргою потерпілого) з урахуванням вимог ст.223 (обвинувальний висновок) та ст.224 (додатки до обвинувального висновку) КПК України.

Здійснюють ін. повноваження щодо профілактики насильства в сім'ї, передбачені законодавством:

- виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, в межах своїх повноважень вживають заходів щодо їх усунення;
- відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;
- взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства з питань запобігання насильству в сім'ї;
- надають інформацію з питань запобігання насильству в сім'ї на запит уповноважених органів;
- вживають заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та дітей, стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує загроза його вчинення, та інформують про таких осіб центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей;
- забезпечують у межах своєї компетенції першочерговий розгляд заяв про випадки насильства в сім'ї в управліннях і відділах внутрішніх справ за поданням працівника центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- здійснюють первинне дослідження поведінки, проблем та особистості дітей, засуджених до покарань у вигляді громадських робіт, виправних робіт, звільнених від відбування покарання з випробуванням, а також їхніх сімей і передають матеріали до центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та кримінально-виконавчої інспекції;
- збирають та узагальнюють інформацію про осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність;
- здійснюють контроль за неповнолітніми, які перебувають на обліку в кримінальній міліції у справах дітей.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ОЗНАКИ, ЩО ПРИТАМАННІ ЖІНКАМ, ЯКІ ТРИВАЛИЙ ЧАС ПОТЕРПАЮТЬ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Типи ознак	Ознака
Фізичні	• погіршення фізичного та психічного здоров'я, емоційні та психоневрологічні розлади; • синці, забиті місця, відсутність зубів, ушкодження кісток та м'яких тканин, наявність частково залікованих попередніх травм, сліди укусів, опіки незвичайної форми та в різних частинах тіла, розриви статевих органів; • поганий догляд за ротовою порожниною, недотримання правил особистої гігієни, відсутність догляду за волоссям, нігтями; • втрата ваги, зневоднення; • наявність хвороб, що передаються статевим шляхом; • викиди плоду, мертвонароджені діти, передчасні пологи, брак ваги у немовлят
Психологічні	• невідповідність отриманих ушкоджень поясненням жінки щодо їх походження; історії про відвідання різних лікарів, які не відповідають дійсності; відкладання часу звернення за психологічною допомогою або відмова від неї чи будь-якого зовнішнього втручання, спрямованого на прояснення та корекцію ситуації; • наявність скарг психосоматичного характеру; • недостатнє лікування та невиконання приписів, що їх надає лікар, через «брак часу», «відсутність грошей», «необхідність виконувати хатні обов'язки», «незначущість хвороби» тощо. Альтернативою може стати «надмірне» лікування або самолікування, коли жінка на власний розсуд намагається позбутись симптомів (головний біль, біль у кінцівках, у спині та животі тощо) без визначення реального діагнозу. Наприклад, жінка може «лікувати» поламани ребра валокордином, приписуючи біль у грудях серцевому нападу; позбавляться від «болю у м'язах спини» при відбитих нирках тощо; • страхи, необумовлена тривожність, нерішучість, повна безініціативність та відчуття безпорадності; • депресія, нав'язливі рухи та думки, схильність до одноманітних рухів та дій на кшталт розгойдування в кріслі, різання паперу, розчісування одного й того ж пасма волосся тощо; • надмірне збудження, безсоння або, навпаки, підвищена сонливість та уповільнення рухів (останні вважаються проявом «лінощів», «нездатності добре виконувати свої домашні обов'язки» та підсилюють відчуття провини); • втрата соціальних контактів з родичами, друзями, гостре відчуття самотності та ізоляваності; • уникання погляду в очі, припущеність у поведженні, похапливість; • нереалістичні надії щодо розвитку визначних талантів дитини поряд із впевненістю в безперспективності її майбутнього; • суїцидальні наміри, погрози позбавити життя себе; • почуття провини за отримані фізичні ушкодження; • звуження свідомості, нездатність адекватно оцінювати власне майбутнє, свої вчинки та вчинки інших людей, поєднання підозрілості з безмежною довірливістю

Економічні	• нестаток/відсутність можливості розпоряджатися сімейним бюджетом та власними коштами; • відмова від праці або навчання під тиском чоловіка; праця на посаді/робочому місці, обраному під тиском чоловіка; • праця, зумовлена необхідністю утримувати чоловіка, який водночас контролює (забирає) всі фінанси в родині; • одяг, взуття, які не відповідають сезону та погодним умовам; старезне вбрання; наочні ознаки існування в злиднях (незважаючи на реальні прибутки родини); • недоїдання; • наявність житлових проблем (негараздів)
Сексуальні	• порушення сексуальності, зокрема зниження або втрата сексуального потягу; сексологічні та сексопатологічні симптоми; • захворювання, що передаються статевим шляхом; • травми та пошкодження статевих органів; • наявність викидів, мертвонароджених дітей та небажаних вагітностей

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ОЗНАКИ, ЩО ПРИТАМАННІ ДІТЯМ, ЯКІ ТРИВАЛИЙ ЧАС ПОТЕРПАЮТЬ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Тип насильства	Прояви
Фізичне	- самокаліцтво (заподіяння дитиною травм самій собі); - крововиливи сітківки ока; - зсув суглобів, переломи кісток, гематоми; - забиті місця на тілі, сідницях або голові, які мають особливу форму предмета (наприклад, має форму пряжки ременя, долоні, лозини); рани і синці, різні за часом виникнення та/або у різних частинах тіла (наприклад, на спині та грудях одночасно), або незрозумілого походження; - сліди укусів людиною; - незвичні опіки (наприклад, цигаркою або розжареним посудом)
Сексуальне	- знання термінології та жаргону, не властивого дітям; - висипи в паху, захворювання, що передаються статевим шляхом (для дітей молодшого та підліткового віку); - ознаки вагінального або анального проникнення стороннього тіла; - підліткова проституція; - вагітність (для підлітків); - сексуальні злочини серед неповнолітніх; - сексуальні домагання до дітей, підлітків, дорослих; - нерозбірлива та/або зухвала сексуальна поведінка; - уникнення контактів з однолітками, відсутність догляду за собою
Психологічне	- замкненість; - демонстрація повної відсутності страху; - неврівноважена поведінка; - агресивність, схильність до нищення і насильства; - уповільнене мовлення, нездатність вчитися, відсутність загальновідомих знань, невміння читати, писати та рахувати; - надто висока зрілість та відповідальність у порівнянні зі звичайними для цього віку; - уникання однолітків, бажання гратися лише з маленькими дітьми; - занадто низька самооцінка; - тривожність; - намагання справити враження людини, що живе в злиднях; - демонстрація страху перед появою батьків та/або необхідністю йти додому; - страх фізичного контакту; - депресія, спроби самогубства; - вживання алкоголю або наркотиків; - психосоматичні хвороби; - насильство щодо свійських тварин та до слабших істот загалом; - почуття провини за отримання фізичних ушкоджень

Частими наслідками насильства в сім'ї стають *психоневрологічні розлади* в дітей: безсоння, енурези (нетримання сечі) та енкопрези (нетримання калу), нервовий тик тощо, а також *соматичні захворювання як відповідь на стрес* (це, перш за все, серцево-судинні розлади, порушення травлення, астма, алергії та шкірні захворювання). Ознаками скоєного над дитиною насильства та неналежного догляду можуть бути також *недостатня вага; затримки у розвитку, анемія, слабкий імунітет; тики, смоктання пальців, розгойдування; недотримання правил особистої гігієни; одяг, що не відповідає погодним умовам та віку дитини; часті звернення до медичних закладів, зростаюча кількість ушкоджень; відсутність необхідного лікування; невідповідність отриманих ушкоджень поясненням, що їх дає дитина або її батьки чи піклувальники.*

Дуже важливо розглядати наслідки насильства, пережитого дитиною, з огляду на її вікові особливості. У різні періоди життя реакція на подібну психологічну травму може виявлятися по-різному:

- **для дітей у віці до 6 місяців** – низька рухова активність, байдужість до оточуючого світу, відсутність реакції або надто слабка реакція на зовнішні стимули, відсутність посмішки (або посмішка з'являється дуже рідко);
- **для дітей у віці від 6 місяців до 1,5 років** – страх перед батьками, страх фізичного контакту з дорослими (наприклад, коли доросла людина намагається взяти дитину на руки), постійна настороженість за відсутності причин для неї, плаксивість, замкненість, постійний сум;
- **для дітей 1,5-3 років** – страхи, сплутаність почуттів, відзначаються порушення сну, втрата апетиту, агресія, страх перед чужими людьми, перед дорослими, схильність до сексуальних ігор, крайнощі у поведінці (від надмірної агресивності до повної байдужості);
- **для дошкільників (3-6 років)** – пасивна реакція на біль, примирення з ситуацією; тривога, побоювання, сплутаність почуттів, почуття провини, сорому, відрази, безпорадності, зіпсованості, болісна реакція на критику; брехливість, схильність до крадіжок та підпалів, жорстокість до тварин. Крім того, спостерігаються форми поведінки, притаманні більш молодшому віку (енурез, смоктання пальців, утруднене мовлення тощо), а також негативізм, відчуження та агресія поряд із надмірною поступливістю. Слід також зазначити наявність сексуальних ігор та хворобливої мастурбації;
- **для дітей молодшого шкільного віку** – амбівалентні почуття стосовно дорослих, складності у визначенні сімейних ролей, страх, почуття сорому, відрази, зіпсованості, недовіри до світу; в поведінці відзначаються відчуження від людей, порушення сну, апетиту, агресивне поведіння, відчуття «брудного тіла», мовчазність або несподівана говіркість, сексуальні дії з іншими дітьми;
- **для дітей 9-13 років** – те ж, що і для дітей молодшого шкільного віку, а також депресія, суб'єктивне почуття втрати емоцій, самотність, відсутність друзів, страх перед власним домом, небажання повертатись туди після школи. У поведінці відзначаються ізоляція, маніпулювання іншими дітьми (в тому числі з метою одержання сексуального задоволення), суперечливе поведіння, а також неадекватні харчові уподобання (недоїдки, листя, крейда, равлики, таргани, інші комахи тощо);
- **для підлітків 13-18 років** – відраза, сором, провини, недовіра, амбівалентні почуття стосовно дорослих, сексуальні порушення, несформованість соціальних ролей і своєї ролі в родині, почуття власної непотрібності. В поведінковій сфері відзначаються спроби суїциду, реалізоване чи нереалізоване бажання покинути власну домівку, агресивне поведіння, запобігання тілесній й емоційній інтимності, непослідовність і суперечливість поведіння.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Виявити та зафіксувати всі ознаки насильства в сім'ї досить важко, тому, щоб допомогти дільничному інспектору міліції, було розроблено спеціальну методику (методика О. Кочемировської-А. Ходоренка).

В першій таблиці відокремлені **наочні ознаки насильства** над особою.

В другій – **непрямі ознаки** насильства.

Третя таблиця містить у собі ознаки насильства, що виявляються співробітником ОВС завдяки **опитуванню родичів, сусідів, ін.** Незважаючи на повторюваність деяких пунктів у 2-й і 3-й таблицях, опитування сусідів все ж є невід'ємною частиною методики.

У четвертій таблиці представлені **ознаки**, на які треба звертати першочергову увагу під **час повторних відвідин родини**, в якій підозрюється наявність насильства в сім'ї.

Кожна таблиця складається з чотирьох колонок:

- 1) перша містить у собі характеристики тих чи інших ознак насильства;
- 2) в другій подається спосіб визначення цих ознак. Основні з цих способів – це огляд та безпосереднє **спостереження** за жертвою, станом її житла, родичами; **бесіда** з жертвою, **опитування** родичів, сусідів – додатково висвітлені;
- 3) в третій колонці цієї таблиці дільничний інспектор міліції власноруч робить відмітку про наявність тієї чи іншої ознаки насильства в сім'ї (обов'язково чорнилом або кульковою ручкою);
- 4) четверта колонка призначена для різних приміток: наприклад, нотаток про різку зміну поведінки жертви після якогось із запитань. Нотатки також робляться чорнилом або кульковою ручкою.

Особливу увагу слід звернути на складність виявлення обставин та ознак сексуального насильства. Отже, при підозрі щодо наявності сексуального насильства огляд та опитування треба проводити дуже обережно та делікатно.

Аналізуючи результати, необхідно пам'ятати, що одна або дві відмітки в таблицях не можуть стовідсотково свідчити про наявність насильства в сім'ї, але чим більше позначок, тим більша вірогідність наявності насильства (особливо це стосується четвертої таблиці).

ІНДИКАТИВНА МЕТОДИКА ВІЯВЛЕННЯ НАСИЛЬСТВА СТОСОВНО ЖІНОК

*Дуже важливо, щоб текст
цієї методики не потрапив
до членів родини, яких опитують*

Таблиця 1.

Прямі ознаки сімейного насильства стосовно жінок	Спосіб виявлення	Відмітка про наявність	Примітки
Опіки, незвичайні за формою та/ або походженням (наприклад, від цигарки або розпаленого посуду)	Спостереження		
Сліди укусів	Спостереження		
Відсутність зубів	Спостереження		
Брак ваги, зневоднення	Спостереження		
Недотримання правил особистої гігієни, в тому числі відсутність догляду за волоссям, нігтями	Спостереження		
Частково заліковані попередні травми	Спостереження, бесіда		
Суїцидальні наміри, погрози	Бесіда, опитування		
Жінка перебуває поза межами будинку та не хоче туди повертатись	Спостереження, бесіда, опитування		
Набряк обличчя (внаслідок ляпасів)	Спостереження		
Відмова розмовляти з ДІМ	Бесіда		
Неадекватні відповіді на запитання	Бесіда		
Уповільнене мовлення	Бесіда		
Заплакане обличчя, набряклі очі	Спостереження		
Пошкодження або знищення майна жінки	Бесіда		
Заборона жінці працювати там, де їй подобається	Спостереження, опитування		
Примус жінки до надважкої праці	Спостереження, опитування		
Ігнорування задоволення життєво важливих потреб жінки	Бесіда, опитування		
Існування у злиднях, особливо у випадку великих статків чоловіка	Спостереження, бесіда		
Відмова від подальшого прояснення ситуації	Бесіда		

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Таблиця 2.

Непрямі ознаки сімейного насильства стосовно жінок	Спосіб виявлення	Відмітка	Примітки
Відмова показати закриті одягом частини тіла – руки, шию та ін.	Спостереження бесіда		
Поганий стан житла, що не відповідає статкам родини або когось з її членів	Спостереження		
Одяг, що не відповідає статкам родини	Спостереження		
Відсутність одягу, що відповідає погодним умовам	Спостереження		
Алкогольне, наркотичне чи токсичне сп'яніння	Спостереження		
Невідповідність отриманих ушкоджень тій історії, що її розповідає жінка	Бесіда, опитування		
Відмова від медичної допомоги, відволікання звертання до лікарів	Бесіда, опитування		
Людина надмірно мовчазна, скована, дає односкладові відповіді на запитання інспектора	Спостереження бесіда		
Жінка апатична, не проявляє жодних емоційних реакцій з приводу того, що відбувається	Спостереження бесіда		
Жінка плаче	Спостереження		
Схильність до нещасних випадків, втечі з будинку	Бесіда, опитування		
Час від часу живе в родичів або подруг (одна або з дітьми)	Бесіда, опитування		
Безсоння	Бесіда		
Втрата соціальних контактів з родичами, друзями	Бесіда, опитування		
Занедбаність дитини	Спостереження		
Неможливість пояснити свій фізичний стан	Бесіда		
Поганий догляд за ротовою порожниною	Спостереження		
Поганий стан житла	Спостереження		
Почуття провини за отримання фізичних ушкоджень	Бесіда		
Розтрощені речі, шибки, вікна та ін.	Спостереження		
Страх перед родичами, зокрема чоловіком	Бесіда, опитування		
Уникання погляду в очі	Спостереження		
Розповіді про звертання до різних лікарів	Бесіда		
Розірваний одяг	Спостереження		

Таблиця 3.

Ознаки насильства, що виявляються завдяки опитуванню родичів, сусідів і т. ін.	Спосіб виявлення	Відмітка	Примітки
Сусіди та родичі прямо вказують свою стурбованість стосовно ситуації в сім'ї	Опитування		
Сусіди скаржаться на крики, звуки ударів, порушення громадського спокою	Опитування		
Сусіди свідчать про схильності жінки до асоціальної поведінки	Опитування		
Сусіди твердять про примус жінки до непосильної праці	Опитування		
Існують відомості про суїцидальні погрози чи спроби суїциду	Опитування		
Сусіди свідчать про жебракування жінки	Опитування		
Існують відомості, що жінка постійно перебуває на вулиці, у подруг, біля під'їзду, не йде до хати	Опитування		

ОФІЦІЙНЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

Я, _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ року народження, проживаю за адресою:

_____ (місце проживання)

У зв'язку з тим, що _____
(короткий зміст вчинення насильства в сім'ї)

на підставі статті 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис особи, яка вчинила насильство в сім'ї _____
_____ 20__ року

Офіційне попередження здійснено _____
(посада, звання, прізвище та підпис працівника, який здійснив попередження)

у присутності _____
(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

Додаток 3.

ПОГОДЖЕНО _____
 Начальник _____
 УМВС України в _____
 _____ 20__ року

ПОГОДЖЕНО _____
 Прокурор _____
 району _____
 області _____
 _____ 20__ року

ЗАХИСНИЙ ПРИПИС

_____ 20__ року _____
 (назва населеного пункту)

Я, _____
 (посада, звання, прізвище та ініціали працівника, який виніс захисний припис)

на підставі статті 13 Закону України «Про попередження насильства

в сім'ї» виніс захисний припис _____
 (прізвище, ім'я та по батькові)

_____ року народження, який/яка проживає за адресою: _____

у зв'язку зі скоєнням ним/нею в сім'ї умисних насильницьких дій фізичного, сексуального, психологічного, економічного спрямування (насильства в сім'ї) після отримання офіційного попередження про неприпустимість їх вчинення.

Цим приписом _____

заборонено чинити такі дії (необхідне підкреслити):

- чинити конкретні акти насильства в сім'ї;
- отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені обмеження діють до _____ 20__ року.

_____ роз'яснено, що в разі
 (прізвище, ім'я та по батькові)

порушення ним (нею) вимог захисного припису він/вона буде притягнутий(а) до відповідальності згідно з чинним законодавством.

_____ 20__ року
 (підпис посадової особи, якою винесено захисний припис) (дата винесення захисного припису)

Підпис особи, якій винесено захисний припис _____

_____ 20__ року

Таблиця 4.

Ознаки сімейного насильства стосовно жінок, що виявляються при повторному відвідуванні	Спосіб виявлення	Відмітка	Примітки
Зсуви й переломи кісток, крововиливи	Спостереження		
Забити місця, синці, подряпини на видимих частинах тіла	Спостереження		
Опіки, незвичайні за формою та/або походженням (наприклад, від цигарки або розпаленого посуду)	Спостереження		
Невідповідне медичне забезпечення потреб жінки	Спостереження Опитування		
Жінка знаходиться поза помешканням та не хоче туди повертатись	Спостереження, бесіда, опитування		
Страх перед родичами чи чоловіком	Бесіда		
Набряк обличчя (внаслідок ляпасів)	Спостереження		
Заплакане обличчя, набряклі очі	Спостереження		
Пошкодження або знищення майна жінки	Бесіда		
Невідповідність отриманих ушкоджень тій історії, що її розповідає жінка	Бесіда, опитування		
Відмова від медичної допомоги	Бесіда, опитування		
Схильність до нещасних випадків	Бесіда, опитування		
Втечі з будинку	Бесіда, опитуванн		

ІНДИКАТИВНА МЕТОДИКА ВІЯВЛЕННЯ НАСИЛЬСТВА СТОСОВНО ДІТЕЙ

*Дуже важливо, щоб текст
цієї методики не потрапив
до членів родини, яких опитують*

Таблиця 1.

Ознака насильства сімейного насильства стосовно дітей	Спосіб виявлення	Відмітка про наявність	Примітки
Брак ваги	Спостереження		
Застарілий бруд на відкритих частинах тіла (обличчя, руки, волосся)	Спостереження		
Алкогольне або наркотичне сп'яніння дитини	Спостереження		
Дитина знаходиться за межами дому та не хоче туди повертатись	Спостереження, бесіда, опитування		
Страх перед батьками чи родичами	Бесіда		
Набряк обличчя (внаслідок ляпасів)	Спостереження		
Відмова розмовляти	Бесіда		
Неадекватні відповіді на запитання	Бесіда		
Уповільнене мовлення	Бесіда		
Заплакане обличчя дитини, набряклі очі	Спостереження		
Пошкодження або знищення майна дитини, зокрема іграшок	Бесіда		
Відмова батьків опікуватись дитиною	Спостереження, опитування		
Примус малолітньої дитини до праці	Спостереження, опитування		
Ігнорування задоволення життєво важливих потреб дитини	Спостереження, опитування		
Поганий запах від дитини	Спостереження		
Вагітність малолітньої дитини	Спостереження		

Додаток 2.

Штамп органу внутрішніх справ

НАПРАВЛЕННЯ
НА ПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

(П.І.Б., дата народження, адреса)

видано направлення на проходження корекційної програми в _____
(найменування закладу, адреса)

Для проходження корекційної програми необхідно з'явитися до
_____ 20__ року

Графік прийому спеціаліста: понеділок - п'ятниця з 9.00 до 18.00

(П.І.Б., посада особи, яка видала направлення)

Дата видачі направлення _____ 20__ року

(підпис посадової особи, яка видала направлення)

Заходи впливу на особу, яка вчинила насильство в сім'ї: профбесіда, офіційне попередження, адміністративне стягнення, затримання

Поставлення особи, яка вчинила насильство в сім'ї, на облік в органах внутрішніх справ:

категорія обліку _____, дата _____, № проф. справи _____,

П.І.Б. дільничного інспектора міліції, який проводить профроботу _____.

Прийняте за матеріалом рішення: направлений до суду, № кримінальної справи/ відмовного матеріалу _____, інше(зазначити) _____;

посада, назва органу внутрішніх справ, П.І.Б. працівника, який перебував на місці події.

Примітка. Спеціальна картка обліку факту вчинення насильства в сім'ї зберігається в накопичувальній справі, а її копія у триденний строк направляється до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках вчинення насильства в сім'ї стосовно неповнолітнього чи недієздатного - також у службу у справах дітей та до органу опіки та піклування.

Таблиця 2.

Непрямі ознаки сімейного насильства стосовно дітей	Спосіб виявлення	Відмітка про наявність	Примітки
Відмова показати закриті одягом частини тіла – руки, шию, ін.	Спостереження, бесіда		
Зачіску зроблено в домашніх умовах непридатним для цього інструментом, наприклад, ножем (волосся обрізане нерівно, «сороче гніздо» на голові)	Спостереження		
Одяг, який не відповідає ситуації (носіння шарфу, рукавичок вдома, ін.)	Спостереження		
Поганий стан житла, що не відповідає статкам родини чи когось з її членів	Спостереження		
Одяг, що не відповідає віку дитини (надто малий або занадто великий)	Спостереження		
Одяг із застарілими плямами бруду або рваний	Спостереження		
Відсутність одягу, що відповідає погодним умовам	Спостереження		
Алкогольне сп'яніння батьків	Спостереження		
Невідповідність отриманих ушкоджень тій історії, що її розповідає дитина або батьки/опікуни дитини	Бесіда, опитування		
Відмова від медичної допомоги	Бесіда, опитування		
Родичі відмовляються показати дитину	Опитування		
Надто висока відповідальність дитини	Бесіда		
Зухвала, в т.ч. агресивна та/або сексуалізована поведінка дитини	Спостереження, бесіда, опитування		
Дитина надмірно мовчазна, скута	Спостереження, бесіда		
Дитина апатична, не проявляє жодних емоційних реакцій з приводу того, що відбувається	Спостереження, бесіда		
Сонливість у незвичний час або постійне безсоння у дитини	Бесіда, опитування		
Схильність до нещасних випадків, втечі з дому	Бесіда, опитування		
Батьки не можуть пояснити стан дитини	Опитування		

Таблиця 3.

Ознаки насильства, що виявляються завдяки опитуванню родичів, сусідів	Спосіб виявлення	Відмітка про наявність	Примітки
Родичі не можуть пояснити стан дитини	Опитування		
Батьки не можуть сказати, чим хворіє дитина, як вона лікується тощо	Опитування		
Родичі відмовляються показувати комусь дитину, намагаються не випускати її з житла, обмежують її контакти з оточенням	Опитування		
Сусіди свідчать про схильність дитини до асоціальної поведінки	Опитування		
Існують свідчення про сексуалізовану поведінку та/або сексуальну нерозбірливість дитини	Опитування		
Схильність до знущання над тваринами	Опитування, спостереження		
Сусіди та родичі прямо виказують свою стурбованість стосовно ситуації в сім'ї	Опитування		
Сусіди скаржаться на крики, звуки ударів, порушення громадського спокою	Опитування		
Невідповідні віку сексуальні пізнання дитини	Опитування, бесіда		
Схильність до сексуалізованих виявів прихильності за відсутності інших форм вияву прихильності	Спостереження, опитування		
Часте безсоння в дитини	Опитування		
Суїцидальні погрози чи спроби суїциду	Опитування		
Схильність до нещасних випадків, втечі з дому	Опитування		
Сусіди свідчать про жебракування дитини	Опитування		
Існують відомості про примушування чи втягнення дитини до заняття проституцією	Опитування		
Сусіди твердять про примус дитини до непосильної праці	Опитування		
Сусіди кажуть, що дитина не відвідує школу	Опитування		
Існують відомості, що дитина постійно перебуває на вулиці, біля під'їзду, не йде до хати	Опитування		

Додаток 1.

СПЕЦІАЛЬНА КАРТКА ОБЛІКУ факту вчинення насильства в сім'ї

Дата і час скоєння насильства в сім'ї _____

Адреса _____

Потерпілий _____
(П.І.Б., дата народження, місце проживання, родинний зв'язок з правопорушником)Правопорушник(и) _____
(П.І.Б., дата народження, місце проживання, місце роботи, посада, судимість (стаття КК))

Наявність тілесних ушкоджень:

у потерпілої(го): **так/ні**; синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи (підкреслити),
інше (зазначити) _____;у правопорушника: **так/ні**; синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи (підкреслити),
інше (зазначити) _____Заява потерпілої(го): *письмова, усна, дата, № картки оперативного заповнення, не надійшла, направлення на судово-медичну експертизу №*
(необхідне підкреслити)Присутність неповнолітніх дітей при конфлікті: *так/ні*

(ім'я, рік народження дитини, № школи, клас)

Психічний стан дитини/дітей: *плач, переляк, інше (зазначити)* _____

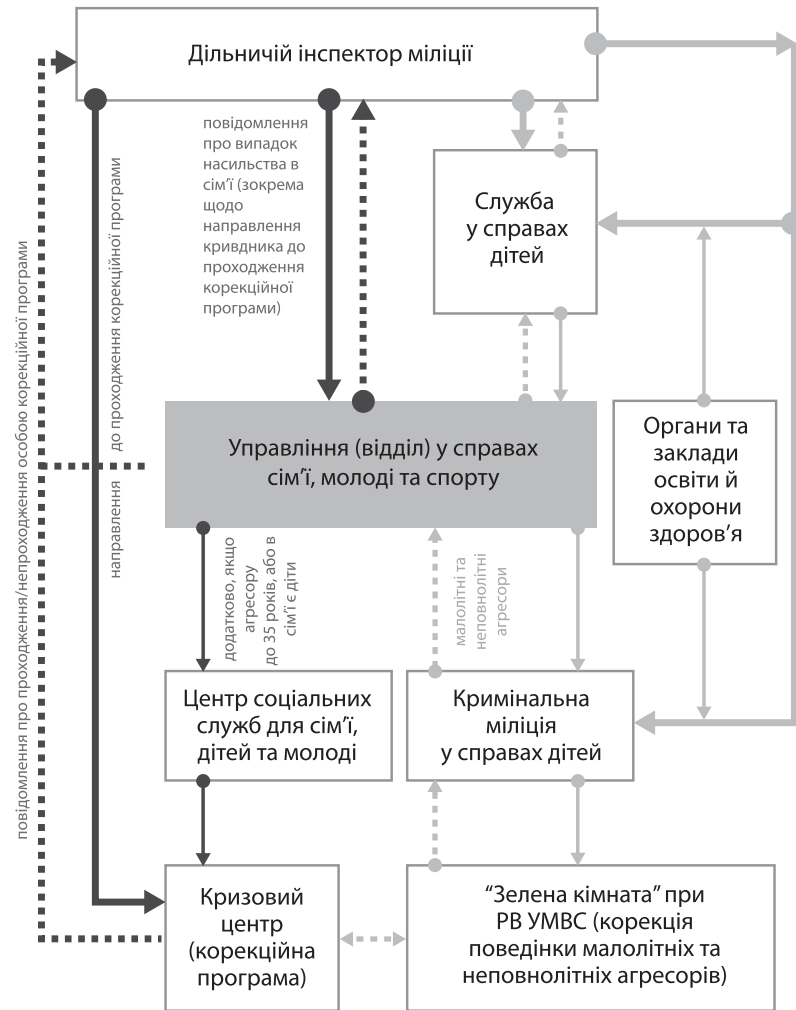
Ознаки алкогольного сп'яніння:

у потерпілої(го): так/ні

у правопорушника: так/ні

Поводження особи, яка вчинила насильство в сім'ї, при втручанні: *агресія, опір міліції, спокійне, інше (зазначити)* _____

ЗАГАЛЬНА СХЕМА ПЕРЕНАПРАВЛЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї

— шляхи направлення особи до проходження програми та взаємодії фахівців (сірим виділено шляхи перенаправлення дітей)

..... шляхи повідомлення про непроходження особою програми (сірим виділено шляхи повідомлення щодо дітей)

«Зелена кімната» – метод профілактики правопорушень серед дітей та забезпечення їх соціального та правового захисту. Обов'язковими вимогами є: забарвлення приміщення та меблів «зеленої кімнати» у зелений колір, наявність кімнатних рослин, іграшок, художньої літератури тощо. «Зелені кімнати» створюються кримінальною міліцією у справах дітей на базі районних відділів УВС з метою соціального та правового захисту підлітків, для виявлення причин і умов, що сприяють учиненню ними протиправних дій, а також для психологічної профілактики і корекції відповідних відхилень у поведінці. Робота, до якої залучаються психологи та педагоги, здійснюється на основі індивідуального підходу з урахуванням віку та ступеню розвитку дитини.

Таблиця 4.

Ознаки сімейного насильства стосовно дітей, що виявляються при повторному відвідуванні	Спосіб виявлення	Відмітка про наявність	Примітки
Зсуви й переломи кісток, крововиливи, особливо поряд з частково залікованими травмами	Спостереження		
Забити місця, синці, подряпини на видимих частинах тіла, особливо, якщо вони різні за часом появи	Спостереження		
Опіки, незвичайні за формою та/або походженням (наприклад, від цигарки або розпаленого посуду)	Спостереження		
Постійна відмова від медичної допомоги	Бесіда, опитування		
Невідповідне медичне забезпечення потреб дитини	Спостереження, опитування		
Дитина знаходиться поза межами дому та не хоче туди повертатись	Спостереження, бесіда, опитування		
Страх перед батьками чи родичами, що з'явився після останнього візиту інспектора	Бесіда		
Набряк обличчя (внаслідок ляпасів)	Спостереження		
Заплакане обличчя дитини, набряклі очі	Спостереження		
Пошкодження або знищення майна дитини, зокрема іграшок	Бесіда		
Байдуже ставлення батьків до власної дитини	Спостереження, опитування		
Невідповідність отриманих ушкоджень тій історії, що її розповідає дитина або батьки/опікуни дитини	Бесіда, опитування		
Відмова від медичної допомоги, незважаючи на рекомендації під час останнього візиту лікаря чи інспектора	Бесіда, опитування		
Родичі відмовляються показати дитину	Опитування		
Схильність до нещасних випадків, втечі з дому	Бесіда, опитування		
Різка та незрозуміла зміна ставлення до дільничного інспектора з боку дитини	Спостереження, бесіда		
Алкогольне чи токсичне сп'яніння дитини	Спостереження		

Під час застосування індикативної методики дільничний інспектор міліції користується трьома основними методами збору інформації. Це:

1. Спостереження. Включає оцінку зовнішнього вигляду жертви (жінки або дитини), її стану та поведінки, поведінки інших членів родини, а також огляд житла. Спостереження не завжди є певною мірою суб'єктивним, тому необхідно уникати передчасних суджень та висновків, а основну увагу приділити фіксації тих чи інших ознак, які можуть свідчити про скоєння насильницького акту. Особливу увагу треба приділяти невербальним, тілесним (тремтіння рук, ін.) та мовним проявам страху, агресії та фіксувати їх у відповідних графах індикативної методики. Дільничному інспектору потрібно уважно спостерігати за поведінкою осіб, які перебувають на місці інциденту, оскільки часто аналіз поведінки жінки та інших членів родини може дати більше інформації, ніж опитування.

Особливу увагу слід приділити фіксації тих чи ін. ознак, які можуть свідчити про скоєння насильницького акту, зокрема, тілесним (тремтіння рук, уникання погляду в очі, заплакане обличчя, надзвичайна мовчазність, знервованість тощо) та мовним проявам страху, агресії та фіксувати їх у відповідних графах індикативної методики.

2. Бесіда з жертвою. Умовою успішності бесіди є довіра до дільничного інспектора, створення інспектором сприятливої психологічної атмосфери, адже корисну інформацію можна отримати, спостерігаючи за поведінкою жінки/дитини та її мімікою, жестами, інтонацією.

Водночас дільничному інспектору слід пам'ятати, що встановлення довірливого контакту з дитиною і ретельне з'ясування сімейної ситуації потребує тривалого часу і спеціальної підготовки, а тому покладається на відповідних працівників соціальних служб. В той же час, надання ним первинної інформації щодо стану справ у відповідній родині є завданням дільничних інспекторів, а тому необхідні відомості мають бути зібрані якомога ретельніше (в тому числі й шляхом бесіди з дитиною та її сім'єю, якщо це можливо). Таким чином, основна увага дільничного інспектора має бути приділена спостереженню за дитиною та її станом, а також тому, щоб заспокоїти дитину та якомога швидше передати інформацію щодо неї до соціальних служб.

Тим не менш, коли виникає необхідність поставити дитині ті чи інші запитання, інспектору слід пам'ятати, що успішність бесіди з нею залежить від вірного розуміння рівня її розвитку. Складність запитань має відповідати інтелектуальному рівню дитини та її життєвому досвіду; крім того, слід пам'ятати, що діти (особливо молодшого віку) надають, здебільшого, правдиву інформацію, а їх свідчення є достовірними. Особливу увагу треба звернути на складність виявлення обставин та ознак сексуального насильства, але при підозрі щодо наявності статевих зловживань огляд та опитування треба провадити дуже обережно та делікатно.

Умовою успішності роботи є довіра дитини до інспектора, створення ним сприятливої психологічної атмосфери, але встановлення єдності з дитиною є складним завданням. Зазвичай, дитина не звертається до міліції самостійно, і це ставить її в залежне становище щодо дорослих людей, перш за все, членів власної родини та працівників відповідних соціальних служб. Спілкування з міліцією може лякати дитину, оскільки життєвий досвід навчив дитину розглядати стосунки з дорослими крізь призму небезпеки або загрози. Крім того, протидія контакту може бути обумовлена відтворенням у пам'яті дитини негативних почуттів та переживань; отже, одним із завдань комунікації з дитиною є зменшення рівня її психологічної травматизації, збереження (відновлення) її психічної рівноваги.

ст. 180	Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінюють, або іншими особами	тягне за собою накладення штрафу від 6 до 8 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
ст. 182 ч.1	Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях	тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від 5 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і накладення штрафу на посадових осіб та громадян – суб'єктів господарської діяльності - від 15 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
ст. 184. ч.1	Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей	тягне за собою попередження або накладення штрафу від 1 до 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
ст. 184 ч.1	Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення	тягнуть за собою накладення штрафу від 2 до 4 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
ст. 51	Дрібне викрадення чужого майна Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати; викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян	тягне за собою накладення штрафу від 3 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб

ЗАСОБИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

№ статті КУпАП	Зміст статті КУпАП	Види покарань, передбачених санкцією статті КУпАП
ст. 173-2 ч.1	Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї	тягнуть за собою накладення штрафу від 5 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до 1 місяця з відрахуванням 20% заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до 5 діб
ст. 173-2 ч.2	Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою ст./173-2 КУпАП	тягнуть за собою накладення штрафу від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до 15 діб
ст. 173	Дрібне хуліганство Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян	тягне за собою накладення штрафу від 3 до 7 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до 15 діб

Спілкування з дитиною, як правило, починається з бесіди із дорослими (батьками, представниками опікунської ради, іншими законними представниками), в ході якої необхідно визначити узгодженість або неузгодженість їх свідчень, виявити (якщо вони є) приховані спроби тиску на дитину або ж виявити спроби сформувати у дільничного інспектора викривлене враження щодо розумових або соціальних якостей дитини («Він в нас дурний», «Постійно бреше», «Сам не знає, що каже», «Дитина дуже залякана, тому може відмовитися спілкуватися» тощо).

Власне, опитування дитини починається з аналізу її зовнішнього вигляду та ситуації контакту. Слід звернути увагу на те, наскільки дитина відкрита для контакту, чи проявляє вона цілеспрямовану активність або є просто розв'язною (безглуздо гойдається на стільці, хапає якісь предмети, розмахує руками чи ногами, постійно підскакує з місця тощо). Необхідно зафіксувати і прояви загальмованості, напруги, що її виявляє дитина, бажання сісти або встати в куток, сховатися, страх вступити у бесіду.

Розмовляючи з людиною, яка пережила насильство в родині, слід:

- 1) за можливістю, проводити бесіду наодинці, окремо від правопорушника (особливо якщо йдеться про можливе застосування насильства щодо дитини з боку батьків або осіб, що їх замінюють);
- 2) допит дітей необхідно проводити в комфортному для них місці;
- 3) звернути увагу на зовнішній вигляд дитини, стан одягу, наявність ознак ушкоджень, особливості поведінки дитини;
- 4) не уникати поглядів постраждалої (-го);
- 5) дати зрозуміти жертві, що інспектор має досвід вирішення подібних проблем;
- 6) ставити прості, прямі запитання в м'якій формі, які не містять критичних та суб'єктивних суджень; запитувати так, щоб на них можна було давати декілька варіантів відповідей (а не односкладових «так», «ні», «не знаю» чи ін.);
- 7) ставити по одному запитанню і чекати на відповідь; уважно слухати відповіді жертви, не перебивати; дозволити жертві описати інцидент власними словами, а вже потім поставити запитання для уточнення;
- 8) *розмовляючи з дитиною*, слід ставити прямі запитання в м'якій формі, наприклад:
  - Чи правильно я розумію, що тобі зробили боляче?
  - Розповіси, будь ласка, як саме це сталося.
  - Покажи, де в тебе болять.
  - Мені здається, що тобі не вистачає їжі. Чи я правий?
- 9) ставитись до дитини серйозно, показати, що їй повністю довіряють;
- 10) залишатись спокійним (незважаючи на те, що саме та які слова використовує дитина, адже через відсутність словникового запасу дитина для опису ситуації може застосовувати нецензурну лайку та жаргон, які чує від батьків чи інших родичів; не слід переривати дитину, дозволяйте дитині використовувати ці терміни);
- 11) слухати, не виносячи суджень;
- 12) не переривати розповідь, посилаючись на брак часу або ін. обставини;
- 13) *при спілкуванні з дитиною* присісти або опуститись на коліно для того, щоб опинитися на одному рівні з дитиною; сидіти так, щоб очі інспектора були на рівні очей дитини або нижче, не нависати над нею;

- 14) спілкуватись з дитиною на зрозумілій їй мові, відповідно до її віку;
- 15) починати опитування із запитань, які не містять загрози для дитини;
- 16) намагатись не підказувати відповіді на запитання;
- 17) пояснити дитині, якщо вона не знає відповіді на питання – це нормально, і дитина не винна (їй не треба вигадувати);
- 18) якщо дитина не розуміє запитання – це нормально, слід запитати дитину у більш зрозумілій для неї формі;
- 19) пояснити дитині, якщо інспектор буде повторювати запитання, то це тому, що інспектор забув відповідь, а не тому, що інспектор не довіряє дитині; повторення зробить її відповідь більш точною;
- 20) пояснити дитині, якщо інспектор каже щось неправильно, дитина може його виправити;
- 21) терпляче відповідати на запитання дитини та розвіювати її тривоги;
- 22) дитина повинна бути впевненою, що інспектор нічого не знає про те, що трапилось, і начебто не знає відповідей на свої запитання;
- 23) запевнити жертву (в т.ч. дитину), що її підтримують, і вона не винна в тому, що трапилось, та може отримати допомогу;
- 24) надати людині інформацію про місцеві служби допомоги; надавати інформацію про місцеві служби допомоги (якщо це відповідає віку дитини або родичам, які зацікавлені у розв'язанні ситуації) та якомога швидше передати туди відомості щодо випадку насильства в сім'ї;
- 25) заспокоїти та підтримати дитину словами:
  - Добре, що ти мені сказала (-в). Ти правильно зробила (-в);
  - Ти в цьому не винна (не винний);
  - Не ти одна (один) потрапила (-в) в таку ситуацію, це трапляється і з іншими дітьми;
  - Бувають такі секрети, які не можна зберігати, якщо тобі зробили погано, і я хочу тобі допомогти. Мені треба переказати іншим людям (соціальному працівнику, психологу) інформацію про те, що сталося. Вони захочуть поставити тобі кілька запитань. Вони допоможуть зробити так, щоб ти відчувала (-в) себе в безпеці.;
- 26) стежити за тим, щоб не давати обіцянок, яких не можна буде дотриматись (наприклад: «Твоя мама не засмутиться» або: «З тим, хто тебе скривдив, нічого не зроблять»);
- 27) пам'ятати, що жертви часто не хочуть детально описувати акти жорстокого насильства; вислухавши жертву, ставити запитання для уточнення та деталізації отриманої інформації;
- 28) слід розуміти, що діти можуть відчувати відповідальність за те, що трапилось, або вину через те, що розповідають про інцидент міліціонеру; запевнити їх, що інспектор лише хоче допомогти, і що вони не зроблять нічого поганого, якщо говоритимуть про те, що сталося; дитину слід запевнити в тому, що вона не має себе корити через виклик правоохоронців;
- 29) пам'ятати, що дитина не обов'язково ненавидить свого кривдника або сердиться на нього; батьки залишаються для неї батьками незалежно від того, як вони поведуться з дитиною, яка продовжує їх любити та боїться зашкодити їм своїми словами чи діями;
- 30) виявляти терпіння та підтримку, намагатись не застосовувати зайвий тиск; жертва може боятися підозрюваного і водночас бути вірною йому;

ст. 165. ч.2	Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею	карається громадськими роботами на строк від 120 до 240 годин або виправними роботами на строк до 2 років, або обмеженням волі на строк від 2 до 3 років
ст. 166	Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки	карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 167	Зловживання опікунськими правами Використання опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використання майна тощо)	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до 2 років
ст. 304 ч.1	Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми	карається позбавленням волі на строк від 3 до 7 років
ст. 304 ч.2	Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього	караються позбавленням волі на строк від 4 до 10 років
ст. 323 ч.1	Спонування неповнолітніх до застосування допінгу Спонування неповнолітніх до застосування допінгу	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років
ст. 323 ч.2	Та сама дія, вчинена батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, його тренером, або повторно, або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 314, 315, 317, 324 ККУ	карається обмеженням волі на строк до 2 років або позбавленням волі на той самий строк

Примітка.

Допінг – це засоби і методи, які входять до переліку заборонених Анти-допінговим кодексом Олімпійського руху.

ст. 155 ч.2	Ті самі дії, вчинені батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього, або якщо вони спричинили безплідність чи інші тяжкі наслідки	караються позбавленням волі на строк від 5 до 8 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого
ст. 156 ч.1	Розбещення неповнолітніх Вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 156 ч.2	Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього	караються позбавленням волі на строк від 5 до 8 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого
ст. 164 ч.1	Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні	карається штрафом від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 80 до 120 годин або виправними роботами на строк до 1 року, або обмеженням волі на строк до 2 років
ст. 164 ч.2	Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею	карається громадськими роботами на строк від 120 до 240 годин або виправними роботами на строк до 2 років, або обмеженням волі на строк від 2 до 3 років.
ст. 165 ч.1	Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання непрацездатних батьків	карається штрафом від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 80 до 120 годин або виправними роботами на строк до 1 року, або обмеженням волі на строк до 2 років

- 31) запитати жертву про попередні випадки насильства – як заявлені, так і незаявлені; мати на увазі, що жертви можуть не пам'ятати всі випадки насильства; частіше за все вони пригадують перший, останній, а також найгірші випадки;
- 32) якщо жертва тремтить або плаче, сприймати це як звичайну реакцію; також бути готовим до того, що жертва може злитися;
- 33) не засуджувати жертв, не реагувати на їхні розповіді репліками, що містять обвинувачення; намагатись не робити припущень щодо ситуації або переживань жертви;
- 34) намагатись не висловлювати вашу власну думку з приводу того, що має робити жертва;
- 35) запитайте в жертви, чи є в неї пошкодження, що не є помітними; інколи може бути необхідно поставити відкрите питання на зразок: «Де сам він торкався Вас?»;
- 36) пояснити жертві, що насильство в сім'ї є правопорушенням і може бути злочином;
- 37) не применшувати серйозність інциденту;
- 38) сказати жертві, що, найбільш ймовірно, насильство буде повторюватись, незважаючи на запевняння кривдника і його обіцянки виправитися; сказати дитині, що насильство в сім'ї буде повторюватися, але звернення до інспекторів міліції та (потім) до соціальних робітників є першим і дуже важливим кроком для його подолання;
- 39) проводячи бесіду з жертвою, в жодному разі не слід:
  - перебивати її;
  - робити передчасні висновки;
  - намагатись завершити думки жертви, її висловлювання;
  - втрачати зоровий контакт з жінкою, жестами та рухами тіла демонструвати неухильність;
  - відповідати знехотя;
  - змінювати предмет розмови;
  - бути нетерплячим та перебивати;
  - залякувати жертву;
  - критикувати або глузувати з жертви;
  - ставати на бік особи, яка скоїла акт насильства;
  - легковажно ставитися до факту вчинення насильства;
  - виявляти сумнів щодо правдивості свідчень, які дає жертва, проявляти негативні емоції щодо неї;
  - переконувати жертву примиритись з ситуацією;
  - переконувати жертву змінити поведінку, що стане гарантією припинення насильства; відмовляти в допомозі до моменту подання заяви про випадок сімейного насильства;
  - говорити, що жертва має сама собі дати раду;
  - покладати на жертву відповідальність за подальшу долю особи, яка скоїла насильство (наприклад, фразами на кшталт: «Через Вас він матиме проблеми. Він може потрапити до в'язниці»);
- 40) завершувати бесіду таким чином, щоб жертва не відчувала дискомфорту, якщо їй необхідно буде звернутися до слідчих знову.

3. Опитування родичів, сусідів. Бесіда з родичами та сусідами повинна проводитися на тих самих засадах, що й бесіда з самою жертвою. Для родичів розмови про ситуацію насильства теж зазвичай є досить важкими, адже вони часто не хочуть «виносити бруд з хати», боятися подальшої відповідальності, втрати якихось благ, поголосу, а тому намагаються применшити серйозність того, що сталося.

4. Окрему проблему становить розмова з особою, яку підозрюють у вчиненні насильства. Під час бесіди з нею дільничний інспектор має враховувати, що особа, скоріше за все, скористається будь-якими способами для зменшення відповідальності за спричинену ситуацію та уникнення покарання.

При спілкуванні з особою, яка вчинила насильство в родині, дільничний інспектор міліції повинен:

- назвати себе;
- розмовляти спокійно, демонструючи врівноваженість;
- звертатися до кривдника виключно на «Ви»;
- довести до відома кривдника, що існує закон, представником якого у даному випадку є міліціонер;
- дотримуватись позиції: «Я просто виконую свої обов'язки. Ви порушили Закон, що має певні юридичні наслідки, і Ви будете за це відповідати»;
- не звинувачувати кривдника і не намагатись підловити його на брехні;
- ставити відкриті запитання і дозволити йому розповісти його власну версію того, що сталося;
- якщо він відчуває незадоволення, тривогу або стурбованість, сприймати це як нормальну реакцію, але не виправдовувати його поведінку;
- не висловлювати йому співчуття під час його розповіді про насильство.

Водночас, дільничний інспектор має пам'ятати, що «особа, яка вчинила насильство» (особливо в так званих «благополучних» родинях) зазвичай справляє більш приємне враження, аніж постраждала: він поводить себе більш виважено, розсудливо, спокійно. В таких випадках інспектор не повинен робити швидких висновків; краще за все повторно відвідати родину, де є підозра щодо скоєння насильства в сім'ї, а також ретельно опитати сусідів.

За таких обставин кривдник усвідомить, що його агресивна поведінка виходить за межі внутрішньосімейних стосунків і на боці постраждалої – держава. Процедура втручання має бути для винуватця сигналом, що він не може розраховувати на подальшу безкарність. Головна ідея втручання – за присутності винуватця насильства окреслити серйозність ситуації, сприяти зменшенню у винуватця відчуття безкарності, що надалі може призвести до припинення ним агресивних дій.

Дільничному міліціонеру необхідно пам'ятати, що:

- жоден сигнал щодо насильства в сім'ї не можна сприймати легковажно, навіть якщо він надходить від дитини;
- кожне втручання має індивідуальний характер; в жодному разі не можна переносити на конкретний випадок висновки, зроблені вами або вашими колегами у схожій, на вашу думку, ситуації сімейного насильства;

Злочини, які цілеспрямовано передбачають кримінальну відповідальність за умисні насильницькі дії з боку членів сім'ї		
ст. 117	Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або відразу після пологів	карається обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 135 ч.1	Залишення в небезпеці Завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу, а також у разі, коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан	карається обмеженням волі на строк до 2 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 135 ч.2	Ті самі дії, вчинені матір'ю стосовно новонародженої дитини, якщо матір не перебувала в обумовленому пологами стані	караються обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 150-1 ч.1	Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб) з метою отримання прибутку	карається обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 150-1 ч.2	Ті самі дії, вчинені щодо чужої малолітньої дитини або пов'язані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, а так само вчинені повторно або особою, яка раніше скоїла один із злочинів, передбачених статтями 150, 303, 304 ККУ, або за попередньою змовою групою осіб	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк від 3 до 8 років
ст.150-1 ч.3	Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо внаслідок таких дій дитині спричинені середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження	караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.
ст. 155 ч.1	Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк

ст. 194 ч.2	Те саме діяння, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки	карається позбавленням волі на строк від 3 до 10 років
ст. 195	Погроза знищення майна Погроза знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 60 до 120 годин, або виправними роботами на строк до 1 року, або арештом на строк до 6 місяців
ст. 303 ч.1	Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією Втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, або сутенерство	караються позбавленням волі на строк від 3 до 5 років
ст. 303 ч.2	Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності	караються позбавленням волі на строк від 4 до 7 років
ст. 303 ч.3	Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою	караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років з конфіскацією майна або без такої
ст. 303 ч.4	Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені щодо малолітнього, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки	караються позбавленням волі на строк від 8 до 15 років з конфіскацією майна або без такої

Примітка.

1. Під сутенерством тут слід розуміти дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою.
2. Відповідальність за втягнення малолітнього чи неповнолітнього в заняття проституцією чи примушування їх до заняття проституцією за цією статтею має наставати незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману, шантажу, уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності.

- потрібно уважно спостерігати за поведінкою осіб, які перебувають на місці інциденту: не виключено, що аналіз поведінки може дати більше інформації, ніж вдасться одержати в процесі спілкування;
- при спілкуванні з постраждалими необхідно враховувати, що діти перебувають, як правило, у стані сильного емоційного збудження (або пригніченості) внаслідок пережитої загрози та психічного перенапруження;
- спосіб ведення розмови має сприяти заспокоєнню та підтримці постраждалих;
- постраждала особа (зокрема, дитина), як правило, не здатна оцінити ситуацію і не часто називає пережите саме насильством: причиною виклику міліції може бути руйнування помешкання, бійка, скандал або ін. реальна загроза з боку кривдника;
- кривдник дуже часто видає з себе спокійну, врівноважену людину, яка не розуміє, чому саме було викликано міліцію; зовні це виглядає досить вигідно;
- кривдник дуже часто видає з себе спокійну, врівноважену людину, яка не розуміє, чому саме було викликано міліцію, при цьому зовні це виглядає набагато вигідніше, аніж спостереження жертви насильства, яка часто перебуває у збудженому стані та котрій бракує слів для описання ситуації. Наприклад, агресор може з милою посмішкою розповідати дільничному інспекторові, що його дружина істеричка та занадто емоційно реагує на дрібниці життя. Крім того, винуватець часто апелює до «чоловічої солідарності» (у випадку, коли агресор та працівники міліції – чоловічої статі, а жертва – жіночої), мовляв «ви ж самі знаєте, що жінка може так дошкулити, що втриматися неможливо»;
- винуватець видає з себе жертву, просить допомоги, пояснює, що ситуацію спеціально «розіграла» інша сторона, бажаючи його позбутись та ошукати працівників міліції, щоб останні арештували його ;
- винуватець часто покладає відповідальність за скоєне на жертву, мовляв, сама напросилася, довго дошкуляла йому, майже тероризувала, і він (вона) в якийсь момент просто втратив контроль, не стримався (-лась);
- винуватець обіцяє зробити все, що побажають члени сім'ї та працівники міліції, аби тільки останні відмовилися від втручання і пішли;
- не слід піддаватися так званому «першому враженню», а детально дослідити ситуацію;
- слід дотримуватися дистанції стосовно винуватця подій та не вступати з ним (нею) у дискусію;
- не заперечувати факт наявності насильства (навіть, якщо здається, що дитина перебільшує проблему або викликає недовіру чи відразу);
- не висловлювати підтримки чи згоди, якщо постраждала жінка (дитина) стверджує, нібито вона сама винна в тому, що сталося;
- підкреслити, що ніхто не заслуговує на таке поводження, і що дитина вже зробила перший крок для зміни ситуації на краще;
- не применшувати серйозність інциденту, що стався;
- зберігати спокійний та безоцінювальний спосіб поведінки;
- співчувати постраждалим, віддавати належне її почуттям;
- надати інформацію щодо притулків та інших місцевих осередків, де можна отримати юридичну та психологічну допомогу.

Недотримання перерахованих вище правил може серйозно зменшити можливості вирішення проблеми сімейного насильства щодо дитини та, навіть, зашкодити їй.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ЩО ВЧИНЕНІ СТОСОВНО ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА Є ПРОЯВОМ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Окрім спеціальних заходів щодо запобігання насильству в сім'ї (офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї; узяття на профілактичний облік і зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, що здійснили сімейне насильство; обов'язок пройти корекційну програму; захисний припис – Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»), Кримінальним кодексом України передбачено також відповідальність за злочини, що часто вчинені стосовно членів сім'ї та виступають проявом різних видів сімейного насильства.

№ статті ККУ	Зміст статті Кримінального кодексу України	Види покарань, передбачених санкцією статті ККУ
Злочини, які можуть бути вчинені внаслідок сімейного насильства, але не враховують в основних чи кваліфікованих складах фактор насильства в сім'ї		
ст. 115. ч.1	Умисне вбивство 1. Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині	карається позбавленням волі на строк від 7 до 15 років
ст. 115. ч.2	2. Умисне вбивство: 1) двох або більше осіб; 2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності; 3) заручника або викраденої людини; 4) вчинене з особливою жорстокістю; 5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб; 6) з корисливих мотивів; 7) з хуліганських мотивів; 8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку; 9) з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення; 10) поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом; 11) вчинене на замовлення; 12) вчинене за попередньою змовою групою осіб; 13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116-118 ККУ	карається позбавленням волі на строк від 10 до 15 років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті
ст. 116	Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства, систематичного знущання або тяжкої образи з боку потерпілого	карається обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк

ст. 152 ч.1	Зґвалтування Зґвалтування, тобто статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи	карається позбавленням волі на строк від 3 до 5 років
ст. 152 ч.2	Зґвалтування, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153-155 ККУ	карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 років
ст. 152 ч.3	Зґвалтування, вчинене групою осіб, або зґвалтування неповнолітньої чи неповнолітнього	карається позбавленням волі на строк від 7 до 12 років
ст. 152 ч.4	Зґвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а також зґвалтування малолітньої чи малолітнього	карається позбавленням волі на строк від 8 до 15 років
ст. 153 ч.1	Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом Задоволення статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи	карається позбавленням волі на строк до 5 років
ст. 153 ч.2	Те саме діяння, вчинене повторно або групою осіб, або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 152 або 154 ККУ, а також вчинене щодо неповнолітньої чи неповнолітнього	карається позбавленням волі на строк від 3 до 7 років
ст. 153 ч.3	Те саме діяння, вчинене щодо малолітньої чи малолітнього, або якщо воно спричинило особливо тяжкі наслідки	карається позбавленням волі на строк від 8 до 12 років
ст. 194 ч.1	Умисне знищення або пошкодження майна Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 120 до 240 годин, або виправними роботами на строк до 2 років, або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на той самий строк

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ		
ст. 143 ч.2	Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини Вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації	карається обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років
ст. 143 ч.3	Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені щодо особи, яка перебувала в безпорадному стані або в матеріальній чи іншій залежності від винного	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого
ст. 146 ч.1	Незаконне позбавлення волі або викрадення людини Незаконне позбавлення волі або викрадення людини	караються обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 146 ч.2	Ті самі діяння, вчинені щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або таке, що супроводжувалося заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, або здійснюване протягом тривалого часу	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 149 ч.1	Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи	караються позбавленням волі на строк від 3 до 8 років.
ст. 149 ч.2	Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства	караються позбавленням волі на строк від 5 до 12 років з конфіскацією майна або без такої

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ		
ст. 120 ч.1	Доведення до самогубства Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності	карається обмеженням волі на строк до 3 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 120 ч.2	Те саме діяння, вчинене щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, або щодо двох або більше осіб	карається обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 121 ч.1	Умисне тяжке тілесне ушкодження Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя	карається позбавленням волі на строк від 5 до 8 років
ст. 121 ч.2	Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, або вчинене на замовлення, або спричинило смерть потерпілого	карається позбавленням волі на строк від 7 до 10 років
ст. 122 ч.1	Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, тобто умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у ст. 121 КК, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину	карається виправними роботами на строк до 2 років або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на строк до 3 років
ст. 122 ч.2	Ті самі дії, вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій	караються позбавленням волі від 3 до 5 років.
ст. 123	Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства або тяжкої образи з боку потерпілого	карається громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин або виправними роботами на строк до 2 років, або обмеженням волі на строк до 3 років, або позбавленням волі на строк до 2 років

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ		
ст. 125 ч.1	Умисне легке тілесне ушкодження Умисне легке тілесне ушкодження	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до 200 годин, або виправними роботами на строк до 1 року
ст. 125 ч.2	Умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності	карається штрафом від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин або виправними роботами на строк до 1 року, або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 2 років.
ст. 126 ч.1	Побої і мордування Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень	карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до 200 годин, або виправними роботами на строк до 1 року
ст. 126 ч.2	Ті самі діяння, що мають характер мордування, вчинені групою осіб, або з метою залякування потерпілого чи його близьких	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 127 ч.1	Катування Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб	карається позбавленням волі на строк від 2 до 5 років
ст. 127 ч.2	Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища	караються позбавленням волі на строк від 3 до 7 років.

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І: ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ		
ст. 129 ч.1	Погроза вбивством Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози	карається арештом на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 2 років
ст. 129 ч.2	Те саме діяння, вчинене членом організованої групи	карається позбавленням волі на строк від 3 до 5 років
ст. 133 ч.1	Зараження венеричною хворобою Зараження іншої особи венеричною хворобою особою, яка знала про наявність у неї цієї хвороби	карається виправними роботами на строк до 2 років, або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 2 років, або позбавленням волі на той самий строк
ст. 133 ч.2	Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за зараження іншої особи венеричною хворобою, а також зараження двох чи більше осіб або неповнолітнього	караються обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк до 3 років
ст. 135 ч.1	Залишення в небезпеці Завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу, а також у разі, коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан	карається обмеженням волі на строк до 2 років або позбавленням волі на той самий строк
ст. 136 ч.1	Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження	караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин, або арештом на строк до 6 місяців
ст. 136 ч.2	Ненадання допомоги малолітньому, який завідомо перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан дитини належним установам чи особам	караються штрафом від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 3 років